
ONDERNEMERSCHAP EN SAMENWERKING

Onderzoek naar de mogelijkheden van een Ondernemersfonds
Westvoorne

Westvoorne / Leiden, 15 september 2016

BLAAUWBERG
strategie ontwikkeling & kennis transfer

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	5
1. Waarom een Ondernemersfonds Westvoorne?.....	6
2. Wat is een ondernemersfonds?	7
3. Omvang van een Ondernemersfonds Westvoorne.....	10
4. Gemeentelijke participatie in het fonds.....	12
5. De uitdagingen voor Westvoorne: enkele inhoudelijke reflecties.....	13
6. Inrichting van een Ondernemersfonds Westvoorne.....	16
7. Inventarisatie van de reacties	18
8. Reactiepatroon recreatiebedrijven	21
9. Huidige stand van zaken.....	24
Bijlage: Overzicht van de bijeenkomsten, gevoerde gesprekken en ontvangen reacties.....	27

Voorwoord

In het afgelopen jaar heeft er onder auspiciën van de gemeente en het Ondernemersplatform Westvoorne (OPW) een onderzoek plaatsgevonden naar de mogelijkheden van een Ondernemersfonds Westvoorne. Een financieel samenwerkingsverband waarin alle ondernemers meebetalen aan collectieve activiteiten en voorzieningen die het vestigingsklimaat in Westvoorne versterken. In deze rapportage treft u de bevindingen aan van dit onderzoek.

In het kort concluderen we in deze rapportage het volgende.

Bij aanvang van dit onderzoek hebben we vastgesteld dat er twee belangrijke voorwaarden zijn waarop het initiatief om te komen tot een ondernemersfonds politiek getoetst kan worden.

1. Voldoende inhoudelijke noodzaak en urgentie om te komen tot collectieve fondsvorming. Een fonds moet geen doel op zich zijn, maar een middel om de positie van het gezamenlijke ondernemerschap te versterken en inhoudelijke plannen te realiseren.
2. Zicht op voldoende uitvoeringskracht; een groep actieve ondernemers die met het fonds aan de slag willen gaan en er een succes van wil maken.

We concluderen na diverse bijeenkomsten en gesprekken dat de situatie in Westvoorne aan deze minimale startvoorwaarden voldoet. Er is voldoende inhoudelijke aanleiding om te spreken over een vorm van collectieve, gemeentebrede fondsvorming. We zijn diverse plannen, ambities en ideeën tegengekomen waarvoor een fonds uitkomst kan bieden – u treft deze aan in hoofdstukken 1, 5 en 7. Bovendien is er een actieve groep ondernemers die actief de schouders willen zetten onder dit fonds en de ‘hand aan de ploeg wil slaan’. Toegegeven, het zijn er minder dan gehoopt maar we vinden ze in verschillende geledingen: in de kernen, op de bedrijventerreinen, bij de ‘eventmakers’ en ook in de landbouw.

Er zijn echter twee belangrijke ‘maar-ren’.

1. Het aantal ondernemers dat actief gebruik wil maken van het fonds is voornamelijk vrij beperkt. Er werd bij aanvang van dit onderzoek gerekend op meer enthousiasme in ondernemend Westvoorne. De ervaring in andere fondsen is overigens dat dit op termijn wel weer te overwinnen is. Het fonds is een innovatie die zich voor veel ondernemers eerst nog moet bewijzen voordat zij ermee aan de slag gaan. Maar het maakt de startsituatie wat lastig.
2. Het fonds ziet zich gesteld voor een problematisch dossier met de recreatiebedrijven. Hoewel ongelijksoortig van aard blijkt de samenloop van het fonds met de pas verhoogde toeristenbelasting lastig te zijn. Het is een kwestie die het fonds niet zelfstandig kan oplossen. Er zal beweging moeten komen in het dossier toeristenbelasting wil het fonds niet belast worden met een zware hypotheek direct bij aanvang.

Nu is er geen 'dijk van een draagvlak' nodig voor een ondernemersfonds. Er is een ploeg kundige pioniers nodig, en een context waarin deze pioniers alsnog een brede acceptatie kunnen verwerven door resultaten te boeken. Het is aan de gemeenteraad om vertrouwen uit te spreken in de pioniers en in hun plan en om een pilotperiode mogelijk te maken. Het nog gebrekkige draagvlak in de gebieden is, met andere woorden, niet doorslaggevend. Lastiger is het dossier met de bedrijven die de toeristenbelasting opbrengen. Dat dossier is te groot voor een pionierend bestuur van het fonds en het hoort ook niet op die tafel thuis. Het 'recreatiedossier' verkleint de succeskans van het Ondernemersfonds Westvoorne aanzienlijk.

De slotafweging is aan de gemeenteraad van Westvoorne. In het slothoofdstuk dragen we de bestanddelen aan die in deze overweging een rol kunnen spelen. Slotsom is dat de propositie 'Ondernemersfonds Westvoorne' weer zinvol op tafel kan komen, wanneer het recreatiedossier in beweging is.

Inleiding

Al decennialang is Westvoorne een gebied geweest dat bruist van de ondernemersactiviteiten. Het ondernemerschap is een spiegel waarin de veelzijdigheid van de Westvoornse gemeenschap zichtbaar wordt. Van strandtoerisme tot industriële arbeid op de bedrijventerreinen, en van dorps economie tot aan de internationaal opererende glastuinbouwsector; Westvoorne heeft het allemaal en koestert deze diversiteit aan bedrijvigheid. Vanzelfsprekend is het echter niet. Nederland krabbelt langzaam op uit een diepe recessie waarin ingrijpende economische structuurverschuivingen hebben plaatsgevonden. Dat heeft ook consequenties voor ondernemend Westvoorne. Het winkelbedrijf staat permanent onder druk, de concurrentie van de Randstedelijke stranden neemt hand over hand toe, de werkgelegenheid daalt evenals de zakelijk vastgoedwaarde van Westvoorne en leegstand rukt op. Een intensieve vorm van samenwerking tussen ondernemers is noodzakelijk om aan deze uitdagingen de hand te bieden. Op vrijwillige basis lukt dat niet meer. Langzaam maar zeker heeft de overtuiging postgevat dat een vorm van structurele financiering nodig is om de hand daadwerkelijk aan de ploeg te slaan. Een gemeentebreed fonds voor en door ondernemers, waarmee collectieve activiteiten en voorzieningen mee kunnen worden bekostigd.

De Gemeente Westvoorne en het Ondernemersplatform Westvoorne (OPW) hebben de handen ineengeslagen voor het uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden van zo'n fonds. De initiatiefnemers hebben zich daarbij laten begeleiden door de onderzoekers van Blauwberg uit Leiden, experts als het gaat om het realiseren van ondernemersfondsen door het hele land. In de afgelopen periode hebben initiatiefnemers en onderzoekers diverse gesprekken gevoerd in ondernemend Westvoorne waarbij de uitvoerbaarheid en wenselijkheid van een mogelijk Ondernemersfonds Westvoorne is besproken.

In deze notitie treft u de resultaten van dit onderzoek aan evenals een beknopte verhandeling over de 'ins en outs' van een ondernemersfonds. Grote gedeeltes van deze notitie zijn besproken met en getoetst aan de actieve ondernemerspartijen in Westvoorne. De notitie bevat hier en daar dan ook de sporen van 'work in progress' en kent een chronologische opbouw.

U treft in deze notitie achtereenvolgens de volgende hoofdstukken aan:

- Waarom een Ondernemersfonds Westvoorne?
- Wat is een ondernemersfonds?
- Omvang van een Ondernemersfonds Westvoorne
- De verhouding tussen fonds en gemeente
- De uitdagingen voor Westvoorne
- Inrichting van een Ondernemersfonds Westvoorne
- Een inventarisatie van het reactiepatroon in Westvoorne
- Een aparte analyse van de reactie van de toeristisch-recreatieve sector
- Een voorlopige slotconclusie

1. Waarom een Ondernemersfonds Westvoorne?

In Westvoorne wordt sinds enige tijd gesproken over de mogelijkheid om een ondernemersfonds in te richten. Met dit fonds beschikken de ondernemers over een structureel budget om gezamenlijke voorzieningen en activiteiten mee te financieren. Alles wat ondernemers daarbij zelf aanmerken als gezamenlijk belang komt voor financiering in aanmerking. Van parkmanagement op de bedrijventerreinen, promotie van winkelgebieden en leegstandsbestrijding tot aan gezamenlijke gebiedspromotie, de ontwikkeling van agrotourisme en gemeenschappelijke belangenbehartiging. De ondernemers brengen de middelen voor het fonds zelf op middels een verhoging van de ozb voor niet-woningen. Op deze wijze betaalt iedere eigenaar en gebruiker van zakelijk vastgoed mee aan de gewenste collectieve voorzieningen.

Er is alle reden om over de mogelijkheden van een fonds na te denken in Westvoorne. We noteren de volgende concrete aanleidingen voor de wenselijkheid van een gezamenlijk fonds.

- Bedrijventerreinen De Pinnepot en Moolhoek hebben een goed toekomstperspectief, maar het organiseren van collectieve beveiliging en het opplussen van de bedrijfsomgeving blijft een heikel punt. Onlangs nog is de stekker getrokken uit de collectieve beveiliging op de Pinnepot bij een gebrek aan private investeringsbereidheid. De verantwoordelijkheid voor organisatie en financiering van deze activiteiten rust op dit moment op de schouders van een minderheid. Enkele actieve ondernemers op beide terreinen willen graag toe naar een situatie waarbij iedereen meebetaalt aan collectieve voorzieningen.
- De winkelcentra in Oostvoorne en Rockanje staan onder stevige druk. De gemiddelde omzet per m² winkeloppervlak is 9,5% lager dan het Randstedelijk gemiddelde. En de koopkrachtbinding onder inwoners en toeristen valt vooral in Rockanje tegen, meer dan de helft van de bewoners daar doet de boodschappen elders.
- Westvoorne beschikt over één van de mooiste niet-stedelijke zandstranden in de directe omgeving van de Randstad, die jaarlijks ruim 1,5 miljoen bezoekers trekken. Maar er zijn kapers op de kust. Hoek van Holland rekent op een toename van het aantal strandtoeristen met de aanleg van de metrolijn naar Rotterdam, en vooral het nieuw aangelegde strand op de Maasvlakte is een stevige concurrent voor de Westvoornse stranden. Verbreding van het toeristische aanbod en een gezamenlijk marketings-offensief is noodzakelijk om bezoekers aan Westvoorne te blijven binden.

Er bestaan ook meer abstracte signalen dat Westvoorne toe is aan een nieuw offensief van private investeringen in het ondernemersklimaat.

- De economische crisis heeft haar sporen in de gemeente achtergelaten. De werkgelegenheid is in de periode tussen 2008 en 2014 met bijna 9% gedaald. Het

verval doet zich over de gehele linie voor, zij het in versterkte mate in de landbouw. De zakelijke vastgoedwaarde in Westvoorne is de afgelopen drie jaar met circa 20% gedaald. Huurprijzen van winkels, kantoren en werkplaatsen staan onder druk en er is sprake van een toenemende leegstand. Ook hier zien we een versterkte terugval bij de landbouwbedrijven.

- De verwachting is dat de actieve beroepsbevolking de komende tijd zal dalen. Bronnen spreken elkaar tegen over de exacte cijfers – het CBS houdt het vooralsnog op een stabilisatie, in de Economische Nota van de gemeente wordt een daling van 30% genoemd – maar in grote lijn kunnen we concluderen dat Westvoorne aan het vergrijzen is en jonge mensen in toenemende mate naar de stad trekken. Het belang van de toeristische en recreatieve sector wordt daardoor alleen maar groter. We kunnen ons zelfs afvragen of typische dorpsvoorzieningen als de supermarkt, bakker, slager, huisarts en apotheker wel kunnen overleven zonder deze jaarlijkse kapitaalimpuls. Het aantrekken en binden van meer toeristische koopkracht is zogezegd niet alleen van belang voor de recreatieve sector, het is één van de belangrijkste middelen om het lokale voorzieningenniveau op peil te houden.
- De ontwikkeling van de Tweede Maasvlakte biedt kansen voor het binden van haven gerelateerde bedrijvigheid aan Westvoorne. Een goed georganiseerde bedrijfsomgeving is voor veel bedrijven een belangrijke vestigingsfactor in de keuze voor een nieuwe locatie.

Het zijn deze lokale noden die centraal staan in de gespreksvorming over de mogelijkheden van en gewenste inrichting van een ondernemersfonds. We kunnen echter wel het nodige leren van de bestaande praktijk in de ruim veertig gemeentebrede fondsen die ons land inmiddels telt.

2. Wat is een ondernemersfonds?

Leiden was in 2005 de eerste gemeente in Nederland met een gemeentebreed ondernemersfonds op ozb-basis. Acute noden stonden ook in Leiden aan de basis voor het nadenken over een niet-vrijblijvend middel om ondernemersactiviteiten te financieren. Schrijnend voorbeeld daarvan is de betaling van de feestverlichting in de hoofdwinkelstraat die nog maar werd gedragen door 18 van de 240 winkeliers. Een structurele niet-vrijblijvende vorm van financiering was noodzakelijk om deze situatie te veranderen. De oplossing werd gevonden in het verhogen van de ozb voor niet-woningen met een afgesproken bedrag en de exacte meeropbrengst één op één door te geven aan een Stichting Ondernemersfonds, een ondernemers zelfbestuur. Dit 'Leidse model' heeft inmiddels navolging gekregen in tal van gemeenten met een zeer diverse samenstelling. Van academische steden (Utrecht, Groningen) en perifere provinciesteden (Den Helder, Meppel) tot industriële centra (Helmond, Vlaardingen, Zwijndrecht) en uitgestrekte plattelandsgemeenten (Súdwest Fryslân, Pijnacker-Nootdorp). De komst van een Ondernemersfonds heeft in deze gemeenten een

doorslaggevende impuls gegeven aan de mate van zelforganisatie en regievoering bij ondernemers.

Met het instellen van een ondernemersfonds stelt de gemeente een gedeelte van haar belastingcapaciteit ter beschikking aan het georganiseerde ondernemerschap vanuit het vertrouwen dat zij weten wat goed is voor het lokale ondernemersklimaat. Inrichting en aansturing van het fonds is een zaak van ondernemers. In de landelijke praktijk herkennen we twee grondbeginselen die de verhouding vastlegt tussen het fonds en de gemeentelijke overheid.

1. Het non-interventiebeginsel. Het staat de ondernemers vrij om hun gezamenlijke bestedingen te bepalen. De gemeente onthoudt zich van politieke beïnvloeding van het fonds. Dit vanuit de overtuiging dat het lokale ondernemersklimaat op lange termijn meer gebaat is bij zelfstandige oordeels- en besluitvorming van ondernemers. De ondernemers krijgen zeggenschap over een deel van de belastingcapaciteit, maar de gemeente krijgt daar veel voor terug. Een goed georganiseerd bedrijfsleven dat medeverantwoordelijkheid draagt voor het economische klimaat in de gemeente. Overigens mag de gemeente wel accurate financiële verantwoording van het fonds verwachten opdat het geld niet oneigenlijk wordt gebruikt.
2. Het non-substitutiebeginsel. Gemeente en fondsbestuur spreken af dat er geen publieke taken op het bordje van het ondernemersfonds zullen worden geschoven. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het uitvoeren van haar wettelijke taken zoals wegbeheer, afvalinzameling en onderhoud van de openbare ruimte. De voorzieningen en activiteiten die vanuit het fonds worden ontplooid zijn hoogstens een aanvulling daarop. Overigens doet zich in de praktijk vaak juist het omgekeerde voor. Gemeente en andere partijen gaan juist vaak meer investeren in de bedrijfsomgeving door de betere organisatiegraad van ondernemers en nieuwe mogelijkheden van cofinanciering.

De organisatie van een ondernemersfonds is daarmee een zaak van ondernemers en niet gebonden aan regels. Lokale behoeften en wensen van ondernemers staan centraal bij de inrichting van een fonds. In de ruim tien jaar dat het gemeentebrede fonds bestaat heeft zich wel een bestaande praktijk ontwikkeld die een idee geeft van de hoofdcontouren van een ondernemersfonds. We komen daarin de volgende elementen tegen.

- Het geld wordt beheerd door een Stichting Ondernemersfonds met een onafhankelijk ondernemersbestuur. Zij zijn verantwoordelijk voor alle financiële transacties die vanuit het fonds plaatsvinden. Ondernemersfondsen zijn door de Minister van Financiën btw-plichtig verklaard, wat betekent dat de stichting tevens de btw in de vooraftrek kan terugvragen. Ook houdt de stichting het contact met de gemeente en zorgen zij voor de reguliere verantwoording in de vorm van jaarverslagen en een accountantsverslag.
- Via de zogenaamde trekkingsrechtensystematiek vloeit in ieder geval een gedeelte van de opbrengsten vaak weer terug naar de gebieden waar het geld wordt opgebracht. Daarmee beschikt ieder bedrijventerrein en winkelcentrum over haar eigen geld. Het is ook voor sectoren, zoals de toeristische sector,

mogelijk om over hun eigen inleggeld te beschikken. De trekkingsrechten worden in overleg met ondernemers bepaald. In de meeste nieuwe, en sommige oude, fondsen wordt een gedeelte van het budget opzij gelegd voor het financieren van gemeentebrede activiteiten en voorzieningen.

- Er kan gespaard worden binnen het fonds, wat betekent dat niet het volledige trekkingsrecht binnen 1 jaar gebruikt dient te worden. Dat maakt het mogelijk om lange termijn investeringen te plegen, zoals de aanleg van camerabeveiliging wat veelal een kostbare aangelegenheid is. Om het 'oppotten' van geld te voorkomen moet er wel zicht zijn op lange termijn investeringen. Sommige fondsen hanteren de regel dat na drie jaar (een deel van) het trekkingsrecht terugvloeit naar de algemene kas, maar dat is een afweging te maken door het fondsbestuur.
- Iedere ondernemer die meebetaalt moet op enige wijze invloed kunnen uitoefenen op de bestedingen vanuit het fonds. Hij richt zich daarvoor op de in zijn gebied of sector actieve vereniging of andere samenwerkingsvorm. In de gebieden of sectoren waar nu nog geen vereniging actief is, zal het fondsbestuur ijveren voor het oprichten ervan in de komende jaren.
- Er wordt een adviesraad ingericht bestaande uit in ieder geval de vertegenwoordigers van alle trekkingsgerechtigde partijen. De adviesraad wordt veelal gebruikt als een platform waarin kennisuitwisseling plaatsvindt en ervaringen worden gedeeld. Het fondsbestuur geeft aan wat de ontwikkelingen zijn die in (en buiten) het fonds spelen en welke initiatieven ontplooid worden.

Het gebruik van de ozb als funding voor een gezamenlijk budget waarin alle ondernemers meebetalen was in 2005 nog een vondst. Later zijn daar weer nieuwe modellen aan toegevoegd. De twee meest gebruikte modellen naast het gemeentebrede fonds zijn de reclamebelasting en de BIZ. Beide modellen passen minder goed bij de ambities en geschetste problematiek in Westvoorne. Om te beginnen de reclamebelasting. Ooit was de heffing bedoeld voor de beteugeling van de wildgroei aan reclame in de openbare ruimte maar het instrument maakte een 'revival' door als instrument voor ondernemersfinanciering vanaf 2006. De reclamebelasting is vooral geschikt om compacte winkelcentra te bedienen die baat hebben bij een ruim bemeten promotiebudget. Voor een gemeentebrede inzet leent het instrument zich minder goed gezien de complexiteit van de heffing. Bovendien zijn de inningskosten aan de hoge kant, betalen pandeigenaren niet mee en is de belasting bezwaargevoelig.

In reactie op het ontstaan van diverse ondernemersfondsen in het land heeft de Rijksoverheid een eigen instrument ontworpen ter financiering van collectieve ondernemersactiviteiten: de gebiedsgerichte BIZ. Voor gemeentebrede toepassing leent het instrument zich niet, enkel goed afgebakende gebieden komen in aanmerking voor toepassing van de regeling. Het zijn vooral de goed georganiseerde bedrijventerreinen die iets kunnen met de BIZ, maar zelfs daar loopt men aan tegen de relatieve regeldichtheid van de regeling. Ondernemers moeten tot in detail aangeven waar zij het budget aan gaan besteden. Afwijking daarvan is niet goed mogelijk zodat maar

moeizaam kan worden geanticipeerd op nieuwe ontwikkelingen. Het meest lastige aan de BIZ regeling is echter nog wel de complexe draagvlakeisen die er aan gesteld worden. Waar het gemeentebrede ozb-fonds en de reclamebelasting nog vragen om een autonome politieke afweging van de gemeente, gaat het bij de BIZ alleen om 'koppen tellen'. Het tellen van stemmen past goed bij de democratie, maar toepassing op de lokale economie is enigszins arbitrair. Want wanneer is er sprake van draagvlak bij ondernemers? Als de helft plus één zich voor een fonds uitspreekt? Maar hoe ga je dan om met de enorme verschillen in omvang tussen ondernemingen? De helft plus één van de omzet, de personeelsomvang, de toegevoegde waarde of de onroerend goed waarde? Bovenal blijkt het problematisch om een BIZ in te voeren in gebieden met een lage organisatiegraad. Er zijn tal van voorbeelden bekend waar maandenlange voorbereidingen door actieve ondernemers teniet zijn gedaan doordat de BIZ op slechts enkele procentpunten werd afgestemd. Uit een inventarisatie van 2014 blijkt zelfs dat bijna de helft van alle initiatieven om te komen tot een BIZ in schoonheid gestorven zijn. In een stad Rotterdam gaat het zelfs om 11 van de 19 initiatieven die niet zijn geslaagd. En terwijl de problematiek blijft bestaan (lage organisatiegraad, leegstand, geen budget) zullen initiatiefnemers huiverig zijn om nogmaals een poging tot planvorming te ondernemen.

3. Omvang van een Ondernemersfonds Westvoorne

Het bepalen van de omvang van een ondernemersfonds is een kwestie van balans zoeken tussen twee uitgangspunten:

1. Het fonds wordt betaald uit de algemene middelen van de gemeente. Om dat mogelijk te maken, worden die algemene middelen vergroot door een verhoging van de ozb voor niet-woningen. Die verhoging moet draaglijk zijn: lastenbeheersing is een groot goed voor ondernemers. Weliswaar is de komst van het fonds geen klassieke belastingverhoging maar vooral een gezamenlijke investering in het ondernemingsklimaat; maar dan nog moet de komst van het fonds geen merkbare verzwaring voor de kostenstructuur van een ondernemer betekenen.
2. Tegelijkertijd moet de omvang van het fonds wel voldoende substantieel zijn om voor een reeks van jaren echt iets te kunnen investeren in het ondernemingsklimaat. Een fonds dat binnen een jaar alweer tegen z'n grenzen aanloopt, zit er net naast

De 'range' van tarieven onder de reeds bestaande fondsen beweegt zich van 30 tot over de 80 euro per 100.000 euro woz-waarde. De 'oude' fondsen zitten over het algemeen op 40 tot 50 euro. Het leereffect van die fondsen is dat ze na verloop van enkele jaren tegen hun grenzen aan beginnen te lopen. De fondsomvang is berekend op de 'eerste generatie bestedingen': promotie, parkmanagement, beveiliging. Op het moment dat ondernemers door hebben dat het zin heeft om plannen te maken en de regie over het vestigingsklimaat naar zich toe te trekken, komen er steeds meer ambities. De nieuwere fondsen hebben op grond van dit leereffect gekozen voor een iets grotere omvang.

Het hangt er dus van af wat de initiatiefnemers willen. Gaat het alleen om enkele gemeenschappelijke voorzieningen, dan kan met een klein fonds worden volstaan. Is de

ambitie om in de toekomst echt iets toe te gaan voegen aan het vestigingsklimaat, dan zou voor een groter fonds gekozen moeten worden. Een complicerende factor is dat de woz-waarde per gemeente nogal verschilt. Over het algemeen is de zakelijke woz-waarde in de steden hoger dan daarbuiten. Een vast bedrag per ton woz-waarde leidt in Westvoorne tot een lagere opbrengst dan hetzelfde bedrag in bijvoorbeeld Delft. De voorkeur van het georganiseerde ondernemerschap in Westvoorne gaat daarom uit naar een wat hoger bedrag. Er zijn dan ook flinke ambities te noteren.

- Investeren in basisvoorzieningen zoals promotie in de winkelgebieden en collectieve beveiliging op de bedrijventerreinen. Zaken als camerabeveiliging en actieve marketing zijn een vrij kostbare aangelegenheid maar betalen zich op lange termijn dubbel en dwars terug.
- Vervolgens komen ook secundaire voorzieningen en meer abstracte thema's aan bod: de aanleg van glasvezel, gemeentebreed 'gratis' wifi, energieneutraliteit op de bedrijventerreinen, het opbouwen van toeristische combi-arrangementen, het stimuleren van jong ondernemerschap, het uitdragen van gastheerschap met actieve verwelkoming van gasten met hostesses.

In theorie kan de omvang van het fonds meebewegen met de financieringsbehoefte van de ondernemers. De ondernemers zouden jaarlijks een bedrag met de gemeenteraad kunnen afspreken. Die beweeglijkheid wordt op veel plekken besproken; zo zou een flinke en gemeenschappelijke kapitaalspositie van ondernemers het gemakkelijker maken om het op gang komende duurzaamheidsfront – het CO2-neutraal maken van de lokale economie – flink kunnen helpen (en de bedrijven weer veel geld kunnen besparen door vraagbundeling en gezamenlijke aanbesteding). Maar in de praktijk komt die flexibiliteit nog niet voor. Tot nu toe is 'stabiliteit' (en niet 'flexibiliteit') een sleutelbegrip in de perceptie van een ondernemersfonds. Dat kan in de toekomst veranderen, maar op dit moment moet ermee gerekend worden dat een eenmaal gekozen omvang voor langere tijd vastligt – even los van de stijging of daling van de woz-waarden.

Gezien het ambitieniveau en gezien de woz-waarde van Westvoorne, is het voorstel om te kiezen voor een fonds op basis van 90 euro per ton woz-waarde te verdelen over gebruiker (47%) en eigenaar (53%) volgens de in de ozb-verordening vastgestelde verdeelsleutel. Dat leidt tot een fonds van circa € 178.000.

Nog een opmerking over het begrip 'eerste generatie bestedingen', zoals we dat zojuist gebruikten. De economie verandert snel. Mocht het fonds er komen en mochten daar vervolgens jarenlang dezelfde dingen uit betaald worden, dan klopt er iets niet. In de praktijk is een zekere ontwikkeling zichtbaar. De 'eerste generatie' bestedingen bestaat doorgaans uit 'acute noden': de Sinterklaasintocht en feestverlichting, parkmanagement. De 'tweede generatie' bestaat uit het planmatig oppakken van die acute noden: meerjarenplanning van festivals, 'branding&marketing' als voortzetting van promotie, verbinden van promotie met andere sectoren (zoals sport en cultuur). De 'derde generatie' bestedingen is gedreven door een eigen visie op de lokale economie en gaat steeds meer om kennis: internetmarketing, lobby en beleid beïnvloeding, regie voeren bij ruimtelijke en economische plannen. De 'derde generatie' moet uitdrukken dat ondernemers gezamenlijk greep krijgen op de economische agenda. Het gaat steeds meer om strategievorming. Die generatie-ontwikkeling gaat niet vanzelf. Het is

afhankelijk van de voortgang van het ‘economisch gesprek’ tussen ondernemers. Er zijn kundige bestuurders nodig van het fonds zelf en van verenigingen of allianties die er gebruik van maken. Dat hoeft geen probleem te zijn; na de totstandkoming van een fonds wordt het doorgaans gemakkelijker om kader te vinden. Er zijn heel veel ondernemers die graag iets willen doen, maar terugschrikken voor chronisch noodlijdende verenigingen en voor een situatie waarin elk plan in de knop gebroken wordt. Omdat er geen geld is. Dat verandert na de komst van een fonds. Een fonds boort nieuw kader aan.

4. Gemeentelijke participatie in het fonds

Op hoofdlijnen worden de verhoudingen tussen fondsbestuur en de gemeente bepaald door het genoemde non-interventie beginsel en het non-substitutiebeginsel. De lokale politiek onthoudt zich van directe beïnvloeding van de bestedingen en er worden geen publieke taken naar het fonds toegeschoven – of het moet gepaard gaan met een overdracht van financiële middelen. Dat betekent niet dat de rol van de lokale overheid na installatie van het fonds voorbij is. Integendeel, de gemeente kan een actieve bijdrage leveren aan het fonds en wordt daartoe ook van harte uitgenodigd door de ondernemers.

Om te beginnen zou het dan gaan om participatie in het fondsbestuur middels ambtelijke adviescapaciteit (zonder stemrecht). Het is altijd verstandig om een lijntje tussen publiek en privaat te leggen. Al is het maar om te voorkomen dat zaken langs elkaar heen gaan lopen en bepaalde dingen dubbel worden gedaan. Private en publieke plannen kunnen met elkaar afgestemd worden op voorspraak van de ondernemers. Het biedt tevens de mogelijkheid aan zowel overheid als ondernemers om lokale ontwikkelingen op een ongedwongen manier met elkaar te delen.

Ten tweede is de gemeente ook zelf participant in het fonds als eigenaar en gebruiker van zakelijk onroerend goed in Westvoorne. De geschatte bijdrage van de gemeente aan het fonds is vijftienduizend euro per jaar. De helft daarvan is afkomstig van de sportgebouwen die de gemeente in eigendom heeft. De rest wordt opgebracht door onderwijsgebouwen, het culturele centrum en een smaldeel door het eigen gemeentehuis. De gemeente wordt als vastgoedpartij nadrukkelijk uitgenodigd om te participeren in het fonds. Niet op politieke basis maar vanuit haar eigen omgevingsbelangen. Overigens is de gemeente de enige partij in Westvoorne die zichzelf kan uitzonderen van het fonds. Er zijn echter veel redenen te noemen waarom de gemeente wel zou meedoen aan het fonds.

- De publiekrechtelijke partij ‘gemeente’ geeft een vertrouwenssignaal af aan het initiatief voor het ondernemersfonds door als privaatrechtelijke partij gewoon mee te doen en de extra ozb-opbrengst bij de subsidie aan het fonds op te tellen.
- Het past bij het beleid van participatie en co-creatie dat de gemeente zich verbindt met een belangrijk maatschappelijk initiatief.

- De gemeente is als grote Westvoornse onderneming belanghebbende als het gaat om streekmarketing, bereikbaarheid, reputatie, veiligheid en alle andere waarden die vanuit het fonds gediend gaan worden
- Het fonds gaat ook voor het gemeentelijk vastgoed voordelen opleveren. Veiligheidsarrangementen in de wijk, bijvoorbeeld, gaan op den duur lagere verzekeringspremies betekenen, ook voor het gemeentelijk vastgoed. Niet-deelname van de gemeente zou feitelijk betekenen dat er een 'freerider' bij komt.
- Het fonds is zonder het maatschappelijk vastgoed niet compleet. Sport, onderwijs en cultuur horen er gewoon bij. Alleen al de sport zit via sponsorrelaties nu al stevig vast aan het bedrijfsleven. Deelneming in het ondernemersfonds is een mooie gelegenheid om die relaties meer structuur te geven en bijvoorbeeld meer werk te maken van kadertraining.

Tot slot zijn er nog andere manieren waarop een gemeente mee kan doen met het fonds. De gemeente kan optreden als co-financier van private voorzieningen en activiteiten die zij zelf een aanmerkelijk belang toedicht. Het staat de gemeente vrij om op deze wijze ondernemers te stimuleren om bepaalde zaken op te pakken. Het verschil met de huidige situatie is ook direct duidelijk. De ondernemers beschikken met een fonds tevens over eigen middelen die zij kan plaatsen naast de publieke investeringen. De gemeente is niet langer meer de enige financier.

5. De uitdagingen voor Westvoorne: enkele inhoudelijke reflecties

De vrije speelruimte die het fonds aan ondernemers te bieden heeft betekent dat we op dit moment nog niet tot in detail kunnen uittekenen welke bestedingen eruit zullen voortvloeien. Er tekenen zich wel enkele hoofdlijnen af op basis van de lokale noden, onderstaande een overzicht per sector.

Recreatie en toerisme

Met een breed, langgerekt strand grotendeels gericht op het zuiden beschikt Westvoorne over een toeristische topattractie. Het is de meest dichtstbijzijnde niet-stedelijke strandomgeving voor een groot deel van de Randstadpopulatie. Niet 'handdoekje-handdoekje' naast elkaar liggen. Wel rust, frisse lucht, een kindvriendelijk strand, een groene omgeving en toch voldoende voorzieningen. En ook de actieve (water)sporter komt op één van de stranden van Westvoorne aan zijn trekken. Kortom, een geweldige atmosfeer om een dag, weekend of midweek te vertoeven voor de gemiddelde stadsmens. Het beroemde badstrand van Rockanje en het strand bij het Oostvoornse Meer hebben echter wel te maken met een toenemende concurrentie van nabijgelegen stranden. Met de opening van een metrolijn naar Rotterdam zal Hoek van Holland meer bezoekers gaan trekken en vooral het nieuw aangelegde strand op de Maasvlakte is steeds nadrukkelijker een concurrent voor de Westvoornse stranden. Behoud en uitbreiding van de instroom van ruim 1,5 miljoen strandbezoekers per jaar is van groot belang voor de Westvoornse economie. Een derde van de lokale werkgelegenheid is in hoge mate afhankelijk van de toeristische en recreatieve sector.

We kunnen in alle redelijkheid stellen dat Westvoorne de toeristen hard nodig heeft om het voorzieningenniveau in de gemeente op peil te houden.

Aan de orde is in ieder geval het volgende:

- Verbreding van het toeristisch recreatief profiel van Westvoorne. Aantrekken van nieuwe doelgroepen: verblijfstoeristen, senioren, (water)sporters, ruiters en natuurliefhebbers.
- Streven naar meer hoogwaardige gebruiks- en verblijfsaccommodaties op en rondom de zandstranden
- Vergroting van de toegankelijkheid van de dorpskernen voor recreatieve bezoekers, bewegwijzering
- Internetbereikbaarheid (WIFI), zowel op het strand als in de kernen en bij het Oostvoornse Meer
- Ontwikkeling van agro- en natuurtoerisme
- Afstemming met de landbouw over huidige gebruik van verblijfaccommodaties door arbeidsmigranten

Bedrijventerreinen

De Pinnepot, het grootste bedrijventerrein in Westvoorne, beschikte tot 1 januari 2016 over een collectief beveiligingspakket. De lasten voor het betalen van deze collectieve voorziening rustten echter op de schouders van enkelen. Er was geen draagvlak meer voor die vrijblijvendheid. Maar de noodzaak voor beveiliging wordt nog wel gevoeld. Daarnaast is een investering in parkmanagement gewenst om verloedering van het terrein tegen te gaan, maar het ontbreekt op dit moment aan structureel budget om hier een start mee te maken. De laatste jaren heeft De Pinnepot tevens te maken met opkomende leegstand. Op het kleinere terrein Moolhoek bestaat nog geen enkele vorm van organisatiegraad of collectieve voorzieningen. Het terrein is geschikt voor lokale starters en kleinschalige bedrijven, maar een kwaliteitsslag in de openbare ruimte is noodzakelijk.

De dorpskernen

In de dorpseconomie hebben de horeca en detailhandel een beeldbepalende functie. De economische dynamiek en algehele levendigheid in het dorp hangt sterk samen met het economisch presteren van beide sectoren. In Rockanje vinden we vooral winkels met een dagelijks aanbod, aangevuld met wat horeca. Het centrum in Oostvoorne is wat groter en hier vinden we ook nog enkele kledingzaken. Vooral over het winkelgebied in Rockanje bestaan zorgelijke signalen, daar doet meer dan de helft van de eigen populatie de boodschappen buiten de gemeentegrenzen. De winkelcentra lijken nog onvoldoende te profiteren van de grote stroom aan dagrecreanten en verblijfstoeristen

die er komen voor het strand en de duinen. Ieder jaar bezoeken circa 1,5 miljoen mensen het badstrand van Rockanje. De meerderheid daarvan komt niet verder dan het strand zelf, maar het verleiden van 1% van deze stroom bezoekers tot een bezoek aan één van beide winkelcentra zou al een toename van 15.000 bezoekers betekenen. Een kwaliteitsverbetering van de winkelgebieden is noodzakelijk om nog nadrukkelijker de koopkracht van bewoners en bezoekers te binden: meer horeca, een compacter winkelgebied, een volledig dagelijks winkelaanbod, zichtbare presentie (zowel fysiek als online) en het bieden van een ruim assortiment.

Met een ondernemersfonds beschikken de dorpsondernemers over een eigen budget om promotieactiviteiten te organiseren en de openbare ruimte op te plussen. De toegankelijkheid van de dorpen kan worden vergroot door betere bewegwijzering vanaf de stranden. Tevens kan worden nagedacht over het aanbieden van gratis wifi in de dorpscentra.

Landbouw

In de landbouw vindt een enorme intensiveringsontwikkeling plaats. En dan met name in de glastuinbouw, de grootste sector in Westvoorne. De kleine zelfstandige tuinbouwers zijn vrijwel allemaal verdwenen ten gunste van grootschalige agrarische bedrijven. De glastuinbouw heeft zich ontwikkeld tot een kapitaalintensieve sector met veel technologie en een grote seizoenswerkgelegenheid. De sector verkeert echter in zwaar weer. Vooral de verbouwers van glasgroente hebben een moeilijk jaar achter de rug. De werkgelegenheid in de sector is fors teruggelopen van 700 in 2008 tot minder dan 400 in 2014. Tegelijkertijd zijn er diverse aanknopingspunten om de agrarische sector te laten participeren in het ondernemersfonds.

- Een groep tuinders wil de mogelijkheden voor het gebruiken van aardwarmte als alternatieve energiebron onderzoeken en zijn nog op zoek naar medefinanciers. Ook andere initiatieven op dit gebied zoeken mogelijk nog naar een linkje met ondernemend Westvoorne.
- Onder agrariërs bestaat een zekere behoefte om zich op een positieve wijze te profileren naar de bewoners van Westvoorne. Er wordt gesproken over het organiseren van excursies voor basisschoolklassen en het aanbieden van producten op de markt. Anderen denken na over vormen van agrotourisme of duurzaam toerisme.
- Steeds meer bedrijfsgebouwen in het landelijk gebied komen leeg te staan door de intensivering in de landbouw, woningen en loodsen worden steeds minder gebruikt. Er rust op dit moment nog een agrarische bestemming op deze gebouwen, maar er wordt nagedacht over het toelaten van andere economische functies. Eigenaren van de panden zullen baat hebben bij het bestrijden van de leegstand.

Woon aantrekkelijkheid voor 'nieuwe' ondernemers

Er is sprake van de opkomst van een 'nieuwe' economie: een snel groeiende groep van micro-ondernemingen (zzpers, parttime-ondernemers) in de creatieve industrie, ict-ers,

ontwerpers, internetgebonden bedrijvigheid. De beweging is substantieel, het gaat bij elkaar naar omstreeks 15% van de beroepsbevolking toe. De opkomst van deze 'nieuwe' economie past in het tijdsbeeld: zelfstandigheid, autonomie, zelf klantrelaties onderhouden en niet voor 'een baas' werken. Het gaat heel vaak om werk wat 'plaatsonafhankelijk' kan gebeuren: er is geen bedrijventerrein voor nodig, de voornaamste verbindingen zijn van telecom-aard. Maar de 'nieuwe' economie stelt wel andere eisen aan infrastructuur: er is vraag naar bedrijfsverzamelgebouwen of broedplaatsen, ontmoetingsruimtes, businessclubs.

Voor gebieden als Westvoorne is de opkomst van de 'nieuwe' economie een kans. Veel van de micro-ondernemers zijn dertigers, bij uitstek de generatie met kleine kinderen. Een prettig woonklimaat met veiligheid en rust en niet te ver van de grote steden, is dan een geweldige bonus. Westvoorne als vestigingsmilieu voor de nieuwe economie is een reële optie. Maar het gaat niet vanzelf, er is een georkestreerde inspanning voor nodig.

Gemeentebreed

In de andere fondsen in het land is het gangbaar dat circa 10 tot 25 procent van het budget wordt gereserveerd voor de financiering van gemeentebrede belangen. Aan de orde is de vraag wat in Westvoorne een werkbare vorm is.

Om te beginnen gaan we na in hoeverre er ambities zijn om de belangenbehartiging en services van het georganiseerde ondernemerschap te professionaliseren. Is er behoefte aan versterkte lobbykracht. En zo ja waar dient deze te worden belegd? Daarnaast onderzoeken we in hoeverre er sprake is sector- gebiedsoverstijgende belangen in Westvoorne. We kunnen ons voorstellen dat toeristische promotie van de streek een gemeentebreed doel dient, maar het is zaak dat te checken bij het georganiseerde ondernemerschap. Een en ander kan leiden tot aanpassing van de trekkingsrechten.

6. Inrichting van een Ondernemersfonds Westvoorne

We gaan dus uit van een fonds met een omvang van 178.000 euro. De volgende vraag is hoe dat georganiseerd moet worden. Daarover het volgende.

Op de volgende pagina geven we weer hoe die waarde is opgebouwd. Dat zegt niet perse iets over de verdeling van het uiteindelijke budget van het fonds. Die verdeling zal mede afhankelijk zijn van de vraag of een gemeentebreed budget wenselijk is.

Agrarisch ¹	23.000
Recreatie	38.000
Oostvoorne	26.000
Rockanje	18.000
Tinte	2.000
Buitengebied overig	17.500
BT De Pinnepot	18.500
BT Moolhoek	8.000
Sport	10.500
Zorg	15.000
Totaal	~178.000

Geschat wordt dat verspreid over alle deze bedragen een gemeentelijk aandeel van circa 15.000 zit. Dat is voor een deel verweven met de kernen en vooral sport.

Zoals eerder opgemerkt, is een ondernemersfonds opgebouwd via 'trekkingsrechten'. Een gebied of een sector heeft een trekkingsrecht op het fonds ter grootte van de eigen inleg via de ozb-inning. In de meeste fondsen hebben de gebieden en sectoren weer een deel van hun trekkingsrecht losgemaakt en beschikbaar gesteld voor gemeentebrede acties. De belangen van een winkelgebied of een bedrijvencomplex stoppen immers niet bij de grens van dat gebied. Het idee van de trekkingsrechtensystematiek is dat enerzijds de betrokkenheid van de ondernemers zo groot mogelijk wordt doordat besluiten over besteding van het geld op het terrein worden genomen, terwijl anderzijds de ondernemers wel samenwerken in een gemeenschappelijke structuur.

In Westvoorne moet de structuur van het lokale ondernemerschap nieuw worden getekend. Op dit moment zijn alleen het Ondernemers Platform Westvoorne (OPW), de LTO afdeling en een regionaal toeristisch platform actief. Er zijn geen verenigingen per terrein of per dorpskern. Dat is op zich al een vorm van 'onder-organisatie'. Op terrein Pinnepot is de collectieve beveiliging stopgezet, bij gebrek aan draagvlak. Er zijn weinig bestaande structuren waarbij kan worden aangesloten. Op zich is die 'onder-organisatie' een probleem waar het ondernemersfonds een oplossing voor kan bieden, maar het betekent wel dat er nu iets nieuws moet worden ontworpen.

Het op poten zetten van een klassieke trekkingsrechtensystematiek zou betekenen dat er in de dorpen en op de terreinen een vereniging moet komen of een andere alliantie, die handelingsbevoegd is en plannen kan maken. Vanuit de blanco-situatie van nu, is dat een flinke opgave, waar maar weinig mensen voor beschikbaar zijn. Bovendien zou het leiden tot versplintering van het fonds in kleine deelbudgetten.

Elders in het land zijn gebieden met een trekkingsrecht dat in de tonnen loopt. Dat is op zich geen aanwijzing voor de schaal van een gebied. Het ondernemersfonds in Helmond heeft een half miljoen per jaar te verspijkeren, en meer dan 90% is belegd bij maar drie trekkingsgerechtigden. Het oudste fonds, dat in Leiden (met 8 x zoveel inwoners als Westvoorne) heeft omstreeks 20 trekkingsgerechtigden. Maar daar moet bij gezegd worden dat twee van die twintig 60% van het trekkingsrecht uitoefenen. En een deel van de kleinere verenigingen is op dit moment aan het nadenken over een opschaling: er komen taken op de

¹ We gaan er in deze berekening voorlopig vanuit dat circa 85% van de glastuinbouwobjecten bestaan uit glasopstanden en daardoor automatisch vrijgesteld zijn van ozb-betalingen.

verenigingen af (duurzaamheid, Smart City, ander omgevingsbeheer, branchering) die te groot zijn voor een kleine vereniging. Er wordt nu een 'omni-vereniging' overwogen, waarbij de bestaande verenigingen als gebiedscommissie doorgaan.

Het voorstel is om in Westvoorne te beginnen met een omgekeerde route: niet eerst kijken wat er gebiedsgericht moet en daarna wat er gemeentebreed kan, maar eerst kijken wat gemeentebreed kan en dan bezien op welke punten een uitzondering moet worden gemaakt. Die route zou er als volgt uit kunnen zien:

- I. Er komt een beheerstichting voor het ondernemersfonds. De lijn is dat het fonds beheerd wordt door een stichting met een administratieve taak: contractpartner voor de gemeente, btw-verrekening, rekening en verantwoording. Daarnaast een toezichttaak: zorgen dat het fonds goed gebruikt wordt en informatie gedeeld wordt. Maar het is een 'bankiersfunctie': de inhoudelijke besluiten over de besteding van het geld worden niet door het fonds genomen.
- II. Het Ondernemersplatform Westvoorne moet een besluit nemen over de eigen toekomst. Het kan in een overgangperiode behulpzaam zijn bij het georganiseerd krijgen van de ondernemers in de gebieden, zodat die zelf hun trekkingsrecht kunnen uitoefenen. Het zou ook behulpzaam kunnen zijn bij de ontwikkeling van een 'omni-vereniging' voor alle ondernemers in Westvoorne. Het fonds zou in dat geval een prestatieovereenkomst kunnen sluiten met de omni-vereniging, waarin de vereniging zich verplicht 'evenwichtig' beleid te voeren: alle relevante deelbelangen – de dorpen, de terreinen, de not for profit, het toerisme, de landbouw – moeten in redelijkheid aan bod komen; zo ook alle 'generaties' bestedingen, van de basisvoorzieningen tot goed doordachte strategische bestemmingen.
- III. Een combinatie kan ook: een gebiedsgericht of sectoraal trekkingsrecht voor gevallen waar een duidelijke 'eigenaar' is (LTO, recreatiebedrijven, kern Oostvoorne), een omnivereniging voor de rest. Uitgangspunt is in ieder geval dat een goed georganiseerd gebied zo snel mogelijk na besluitvorming door de gemeenteraad toegang heeft tot de financiële middelen.
- IV. Het politiek-inhoudelijke gesprek (lobbytaak) over de lokale economie met de gemeente wordt tot op heden door het OPW gevoerd. Het fonds neemt die rol nadrukkelijk niet op zich. Zolang er geen krachtige verenigingen ontstaan die die rol kunnen nemen, houdt het OPW bestaansrecht.

7. Inventarisatie van de reacties

Vanaf het vroege voorjaar hebben de initiatiefnemers contact gezocht met het georganiseerde ondernemerschap, individuele bedrijven, not-for-profit organisaties en andere relevante stakeholders in Westvoorne om de gedachte van een ondernemersfonds aan hen voor te leggen. Naast diverse (sector)bijeenkomsten en bilaterale gesprekken heeft een grote, publiekelijk aangekondigde, openbare informatieavond plaatsgevonden in juni waar circa 50 ondernemers aan deel hebben genomen. De initiatiefnemers, gemeente en onderzoekers hebben zich beschikbaar gesteld voor aanvullende gespreksvoering op afspraak. Kortom, iedere ondernemer in Westvoorne heeft zich kunnen mengen in de gespreksvorming over de wenselijkheid van een ondernemersfonds.

In de bijlage is een volledig overzicht geplaatst van de gehouden bijeenkomsten en gesprekken. We beperken ons hier tot de hoofdlijnen, onderverdeeld naar gebied en/of sector. Onderstaande een totaaloverzicht exclusief de recreatieve en toeristische bedrijvigheid, aan deze belangrijke sector wijdden we een zelfstandig hoofdstuk.

Ondernemersplatform Westvoorne

Als mede-initiatiefnemer staat het OPW positief tegenover de komst van een ondernemersfonds. Het OPW is de grootste ondernemersorganisatie in Westvoorne en behartigt de belangen van enkele tientallen ondernemers in Westvoorne. Het OPW is de vaste gesprekspartner van de gemeente aangaande het lokaal economische beleid en ondernemerszaken. Zoals al opgemerkt moet het OPW een besluit nemen over de eigen rol.

Dorpskernen

Eind mei zijn de georganiseerde winkeliers en horeca-exploitanten van de beide dorpskernen uitgenodigd voor een informatieve sessie. De aanwezige ondernemers waren kritisch positief tot zeer enthousiast over de mogelijke komst van een ondernemersfonds. Het fonds stelt de dorpsondernemers eindelijk in staat om lange termijn plannen te maken en organisatorische slagkracht te krijgen. Met gezamenlijke inspanningen streven zij er naar meer bezoekers aan te trekken, de onderlinge samenhang te versterken en een kwaliteitsimpuls te geven aan de dorpscentra.

Een punt van zorg is de beperkte opkomst van ondernemers uit Rockanje bij deze sessie. We ontvingen meerdere signalen dat het samenwerkingsklimaat in Rockanje op dit moment voor verbetering vatbaar is. Een eventueel toekomstig fondsbestuur zal zeker in de beginperiode flinke inspanningen moeten verrichten om de boel in Rockanje op gang te brengen.

Bedrijventerreinen

Er is een bijeenkomst geweest voor ondernemers op bedrijventerreinen De Pinnepot en Moolhoek. De opkomst was enigszins teleurstellend – er waren slechts zes ondernemers aanwezig. De aanwezigen zouden het fonds willen benutten voor een herstel van de collectieve beveiliging en voor parkmanagement. Er bestond onder de deelnemers overeenstemming over nut en noodzaak van deze voorzieningen, maar door ‘freerider-gedrag’ komen ze niet van de grond. Er bestaan wel twijfels over de tariefhoogte. Voor eigenaren en gebruikers van een groot bedrijfspand betekent de komst van een fonds wel een echte investering. De initiatiefnemers beraden zich nog over een mogelijke maximering van de bijdrage. Dat zal een private afspraak worden tussen ondernemers onderling, de gemeente kan daarin geen partij zijn.

Cultevo en Probaro

De evenementenorganisatie Cultevo staat positief tegenover de komst van het fonds. Het geeft zich op een goede doorontwikkeling van de huidige activiteiten en organisatie. Op dit moment krijgen de vrijwilligers van Cultevo de begroting van de diverse publieke evenementen

net sluitend. Zij komen echter niet toe aan meer structurele ambities zoals het vergroten van de publiciteit rondom de evenementen, het plegen van materiële investeringen en het geven van een kwaliteitsimpuls aan de activiteiten. Het fonds biedt kortom geen oplossingen voor acute problemen maar zorgt wel voor een verbreding van de context en vereenvoudigt het overleg met lokale stakeholders. Voor de ondernemers biedt het de gelegenheid om een groep enthousiaste Westvoornse burgers nog nadrukkelijker aan het lokale ondernemerschap te binden.

PROBARO (PROmotie BAdstrand ROckanje) is een kleine stichting die onder andere met ondernemersgeld de Sinterklaasintocht organiseert. Zij zien mogelijkheden om de intocht en eventueel andere activiteiten te bekostigen vanuit het ondernemersfonds.

Landbouw

Het LTO bestuur Voorne-Putten steunt het idee van een niet-vrijblijvend financieel construct om collectieve voorzieningen en activiteiten te bekostigen. Het bestuur heeft zelf veel energie gestoken in het bundelen van de diverse sectorbelangen en ervaart de meerwaarde van intensieve samenwerking tussen ondernemers. Er is op dit moment een PR club actief onder het LTO die bekostigd wordt door middel van een individuele ledenbijdrage. In de toekomst zou een gedeelte van dit budget bekostigd kunnen worden uit het ondernemersfonds, waardoor alle agrariërs meebetalen aan collectieve arrangementen. Aangezien het LTO actief is op het hele eiland gaat de voorkeur uit naar fondsvorming op Voorne-Putten basis. De situatie is daar nu echter niet naar, en het LTO bestuur heeft daar begrip voor getoond.

Er bestaan wel enkele twijfels over de hoogte van de bijdrage. Het LTO bestuur geeft aan op dit moment met een klein werkbudget uit de voeten te kunnen, de financieringsbehoefte is dan ook beperkt. Mogelijk dat het fonds de mogelijkheid biedt op een doorontwikkeling van de activiteiten van de PR club en het LTO, maar daar zal het bestuur zich nader op beraden. Mocht er geen bestemming worden gevonden voor de extra verworven inkomsten, dan zal het fonds in nauwe samenspraak met het LTO een passende (gedeeltelijke) retributieregeling ontwerpen. Beide partijen stellen zich flexibel op om te komen tot een werkbare oplossing.

Not for profit

Op een goed aangekondigde bijeenkomst voor de non-profit organisaties in Westvoorne kwamen helaas maar twee partijen opdagen. Het fonds leeft blijkbaar nog niet echt in de niet-commerciële sector. De wel aanwezige watersportvereniging en scouting hebben beiden aangegeven geen voordeel te zien in een ondernemersfonds, en niet uit te zijn op een versterkte verbinding met de omgeving. In een schriftelijke reactie heeft de Catharina Stichting tevens laten weten kritisch te staan tegenover de komst van het fonds. De Stichting werkt in een lowbudget omgeving en ziet zich genoodzaakt om voorrang te geven aan de primaire taken die zij uitvoeren. Bij doorgang van het fonds zien zij zich genoodzaakt om een aantal diensten die op dit moment 'om niet' worden aangeboden geheel of gedeeltelijk te laten stoppen. De initiatiefnemers hebben zich gevoelig getoond voor de problematiek van de Catherinastichting en willen met hen komen tot een werkbare oplossing.

8. Reactiepatroon recreatiebedrijven

De situatie rondom de kijk van de recreatiebedrijven in Westvoorne op het Ondernemersfonds is ingewikkeld. We gaan er in deze paragraaf uitgebreid aandacht aan besteden, omdat de recreatiebedrijven een grote sector vormen in Westvoorne en hun houding cruciaal is voor zowel de vraag of het fonds er komt als voor de vraag hoe het gaat functioneren, wanneer het er komt.

Voor de goede orde: met recreatiebedrijven bedoelen we de aanbieders van overnachtingen (campings, hotels, b&b's, huisjes). Deze groep valt samen met de bedrijven die de Toeristenbelasting (TB) opbrengen. De bedrijven zijn gezamenlijk gaan optrekken in de discussie over het fonds. Er is verschillende keren met hen gesproken.

Het beeld ziet er als volgt uit.

- De recreatiebedrijven vinden het fonds in beginsel een mooi concept. Alle ondernemers in de gemeente in een georganiseerd verband is winst en ook de mogelijkheid om met niet-recreatiebedrijven over marketing te praten is winst
- Het fonds komt naast de toeristenbelasting te staan. Het is duidelijk dat het fonds (nu geplande omvang 178.000) en de TB (opbrengst omstreeks 8 ton) van verschillende groottes zijn en elkaar niet kunnen vervangen
- Over de TB leeft al heel lang de wroeging dat andere bedrijven die direct baat hebben bij het toerisme (zoals de strandtenten en overige horeca) niet meebetalen. En eigenlijk is het nog algemener: zonder het toerisme worden voorzieningen en leefbaarheid van de streek bedreigd. Marketing, promotie en kwaliteitstoerisme kunnen als een algemeen belang gezien worden, terwijl alleen de recreatieondernemers via de TB bijdragen aan de kosten van het toerisme
- Er zou met deze als oneerlijk ervaren situatie te leven zijn wanneer er een lange termijn perspectief zou zijn dat de recreatieondernemers langzamerhand meer greep zouden krijgen over de bestedingen van de opbrengst, zodat er een verband gaat ontstaan tussen het 'betalen' en het 'bepalen'. Dat verband bestaat bij het ondernemersfonds wel. Maar toen de TB ooit werd opgelegd en naar flinke volumes toegroeide, bestonden de ideeën die aan het ondernemersfonds ten grondslag liggen – zoals ondernemerszelfbestuur, eigen regie en verantwoordelijkheid voor de bedrijfsomgeving – nog niet
- Anderhalf jaar geleden is bij de komst van de regionale marketingorganisatie een keuze gemaakt als het gaat om de financiering, namelijk om de TB nog eens extra te verhogen. De verhoging geldt voor de aanbieders van accommodatie in Nissewaard, Hellevoetsluis, Brielle en Westvoorne. De extra opbrengst bedraagt 360.000 euro. De helft daarvan komt uit Westvoorne, waar de meeste accommodaties staan. De ondernemers vinden dat ze niet of niet genoeg bij de gekozen financiering betrokken zijn geweest
- De vier gemeenten tellen samen 154.000 inwoners. 9% daarvan woont in Westvoorne. Uit dit kleine gebied komt dus de helft van het marketingbudget. En dat wordt nog eens opgebracht door een klein aantal bedrijven. Deze onevenwichtigheid wordt als zeer pijnlijk ervaren

- De recreatiebedrijven leven in de veronderstelling dat bij de komst van de marketingorganisatie is toegezegd dat een ondernemersfonds een tegemoetkoming zou zijn: ook andere bedrijven die baat hebben bij het toerisme (eigenlijk alle bedrijven en inwoners) zouden gaan bijdragen. Deze toezegging wordt door OPW en gemeente niet herkend. Maar OPW en gemeente begrijpen heel goed dat de gekozen financiering problematisch is.

De recreatiebedrijven concluderen dat zij zich tegen de komst van een OF zullen verzetten. Daarbij gaat het niet om het concept zelf en ook niet zozeer om het geld, maar wel om de dubbeling met de TB.

We moeten vaststellen dat de pijn begrijpelijk is, maar op dit moment niet kan worden weggenomen. De financiering van de marketingorganisatie via een TB-opslag is de druppel geweest. Als die financiering zou worden teruggedraaid, zou de marketingorganisatie verdwijnen en zou de TB nog steeds als hoog en eenzijdig ervaren worden. Het punt is dat de TB niet meer helemaal van deze tijd is - in het huidige fiscaal klimaat ook niet meer zou worden ingevoerd – maar dat er nog geen deugdelijke alternatieven zijn. Westvoorne staat hierin niet alleen. Op tal van plaatsen is de TB een steen des aanstoots. Draagvlak is er eigenlijk alleen in die plaatsen waar de regie over de opbrengst 100% is verlegd naar de aanbieders van accommodaties. Een voorbeeld is Leiden. De TB-opbrengst wordt daar geheel aan marketing besteed, de aansturing vindt door de hotels plaats en de verrekening loopt via het ondernemersfonds. Het heeft geleid tot de unieke situatie dat de aanbieders van accommodatie aan de gemeenteraad gevraagd hebben om een verhoging van de TB, in plaats van om een verlaging of afschaffing. Maar die route zou voor Westvoorne niet werken: de TB-opbrengst maakt er een te groot deel uit van de gemeentebegroting om zomaar op te geven.

In een overleg van OPW, gemeente en recreatiebedrijven is gekeken naar ingrediënten die weliswaar het historisch gegroeide probleem niet wegnemen, maar er wel een perspectief aan meegeven. Het gaat om:

- Er lijkt een autonome daling van het Westvoornse aandeel in de financiering van de marketingorganisatie aan te zitten komen, door een andere telwijze. Een eventueel overblijvend tekort voor de marketingorganisatie wordt bijgelegd door de vier gemeenten
- Over de prestaties van de regionale marketingorganisatie wordt door de Westvoornse recreatiebedrijven wisselend gedacht. Sommigen ervaren een flinke afstand, anderen ervaren wel degelijk respons van de organisatie op signalen vanuit het bedrijfsleven. Op grond van het beginsel 'wie betaalt, bepaalt', kan een veel nauwere betrokkenheid van de TB-betalende partijen bij de marketingorganisatie overwogen worden. Het is nu nog een intergemeentelijke aangelegenheid in plaats van een aangelegenheid van (burgers en) bedrijven
- Het aandeel van de Westvoornse recreatiebedrijven in het ondernemersfonds bedraagt 38.000. Voor het fonds is dat een behoorlijk bedrag (bijna een kwart van het totaal), maar in het licht van de TB niet heel veel: een kwart van de verhoging van twee jaar geleden ten behoeve van de marketingorganisatie. Het is niettemin te billijken wanneer de recreatiebedrijven het fondsbedrag niet zouden inzetten voor nieuwe gemeenschappelijke doeleinden, maar zouden terugsluizen naar de betalende bedrijven

- Er zou een bedrag van omstreeks 30.000 uit het fonds beschikbaar kunnen komen voor marketing- en promotie en ten laste kunnen worden gebracht van het trekkingsrecht van alle partijen gezamenlijk. In het licht van de TB is dat een beperkt bedrag; maar het zou het principe vestigen dat de recreatiebedrijven niet in hun eentje verantwoordelijk zijn voor de marketing van de streek. Alle andere Westvoornse bedrijven zouden via het fonds ook bijdragen. Conform de filosofie van het fonds, moeten ook alle bedrijven in staat zijn op enige manier mee te praten over de inzet van dit 'Westvoornebrede' budget. Het betekent dat dit budget van 30.000 een eigen agenda en aansturing krijgt en los komt te staan van de regionale marketingorganisatie. Complicatie van dit besluit is wel dat er weinig overblijft voor nog meer 'gemeentebrede' activiteiten. Op dit moment speelt met name nog de gedachte vanuit de 'not for profit' om een ondersteuner te financieren van de verenigingen bij hun communicatietaken, bij het runnen van de verenigingen en bij de contacten van de verenigingen met de ondernemers. Maar wellicht is een combinatie mogelijk van deze persoon met een marketingbudget

Overigens wordt in andere 'recreatiegemeenten' waar de discussie over de TB speelt, ook wel gekeken naar het transparant maken van alle toeristische uitgaven op de gemeentebegroting, zodat ze vatbaar zijn voor overleg met de recreatiebedrijven. Het gaat om schoonmaak, bewegwijzering, investeringen en tal van andere zaken. Inzage en medezeggenschap van de recreatiebedrijven zou ook in de TB een vorm van 'voor en door ondernemers' introduceren. De Westvoornse recreatiebedrijven hebben aangegeven nu niet geoutilleerd te zijn voor deze activiteit. Het gaat vooralsnog alleen om de marketing.

De situatie van dit moment lijkt op een klassiek 'prisoners dilemma'. Een grote partij (de recreatiebedrijven) is conceptueel voorstander van het ondernemersfonds en is er al jaren op uit dat ook de niet-recreatieve bedrijven hun verantwoordelijkheid voor de omgeving gaan nemen. Maar vanwege een dispuut met de lokale overheid, zien zij zich gedwongen deze stap voorwaarts toch af te wijzen, waarmee het probleem onveranderd blijft voortbestaan.

Het Toeristisch Ondernemers Platform Voorne-Putten (TOP Voorne-Putten) verwoordt het nog wat anders.

"Een ondernemersfonds is in principe een goede zaak omdat de zogenaamde "free-riders" ook gaan mee betalen. De besteding van de opbrengst wordt bepaald door de desbetreffende ondernemers en er kunnen gezamenlijke projecten worden opgezet en gefinancierd. Wij zijn echter van mening dat er een directe relatie moet zijn met de Toeristenbelastingen. Voorwaarde is dat het een heffing moet worden voor geheel Voorne Putten."

Het 'dossier TB' zal in beweging moeten komen. Zoals het er nu voor ligt, is het onoplosbaar. Wanneer het fonds er niet komt en er niets verandert, blijft het een 'hoofdpijn dossier'. Als het fonds er wel komt, is er in elk geval een perspectief en ontstaat dynamiek.

De achtergrondgedachte blijft dat Westvoorne een kwetsbaar gebied is en dat de komende jaren een gezamenlijke inspanning nodig is om het toerisme te binden, teneinde het draagvlak voor de voorzieningen en de leefbaarheid te handhaven.

9. Huidige stand van zaken

Wat moeten we nu uit deze voorlopige stand van zaken concluderen?

Een ondernemersfonds is geen BIZ. Voor een BIZ geldt een wettelijk voorgeschreven stappenplan. De rol van de gemeenteraad is feitelijk beperkt tot toetsen of dat stappenplan netjes bewandeld wordt. In het stappenplan is een peiling waarmee een meerderheid (van stemmen en van de vastgoedwaarde) wordt verkregen, cruciaal. Het meerderheids criterium maakt elke nadere afweging overbodig. Er zijn voorbeelden van stemmingen waar een BIZ het op één stem na niet redde. Jammer dan, de raad kan niet anders dan berusten. In de praktijk betekent dit dat de BIZ vooral succes heeft in gebieden die al goed georganiseerd zijn. In gebieden, met andere woorden, waar hij het minste nodig is.

Bij een ondernemersfonds is dat anders: de rol van de raad is volledig besluitvormend. De raad mag om haar moverende redenen besluiten om een fonds in te stellen. Daar is geen draagvlak voor nodig en zelfs geen draagvlakonderzoek. Natuurlijk is het kwetsief om zonder een vorm van draagvlak een fonds in te voeren, maar het mag en het is elders in Nederland ook gebeurd. Een ondernemersfonds is een innovatie van het lokaal ondernemingsklimaat. Innovaties worden zelden of nooit door meerderheden gedragen. Ze worden gedragen door pioniers en kwartiermakers. Pas na een experimenteerperiode van enkele jaren kan blijken of er brede acceptatie is voor het instrument van een fonds. In die tussentijd heeft het fonds de het vertrouwen van de raad nodig. Maar zelfs na die experimenteertijd hoeft 'brede acceptatie' niet samen te vallen met 'meerderheid'. Het bestaansrecht van 'gewone' instituties als een school, een gesubsidieerde instelling, de gemeentelijke belastingdienst of weer iets anders, wordt ook niet per stembus onderzocht. 'Brede acceptatie' wil zeggen dat het fonds door de actieve gebruikers gewaardeerd en benut wordt en in de ogen van 'opinion makers' z'n meerwaarde bewezen heeft. Het is het 'brexit-dilemma': institutionele vragen lenen zich niet goed oor en voor- of tegenstem.

Het komt dus aan op de eigen afweging van de initiatiefnemers en de lokale politiek. In redelijkheid zal de politiek bij die afweging toetsen op de volgende factoren:

- *Komt het fonds tegemoet aan een reëel maatschappelijk probleem, is de empirische lading duidelijk?* Op dit moment valt deze vraag al met een volmondig ja te beantwoorden. Er is een urgentie op macro-niveau: de vergrijzing van de streek en de druk op het voorzieningenniveau. En er is een urgentie op micro-niveau: de noodzaak van parkmanagement en beveiliging op de terreinen, van meer promotie en activiteiten in de dorpskernen. Deze urgentie wordt nauwelijks bestreden, slechts een enkeling heeft aangegeven geen bezwaar te hebben tegen vergrijzing en ontvolking
- *Het georganiseerde bedrijfsleven en sleutelspelers moeten achter het initiatief staan.* Ondernemerscollectieven zijn de vaste gesprekspartners van de overheid. Beleid komt tot stand in dialoog tussen overheid en een beperkt aantal partijen. Dat die partijen mogelijk niet meer dan een minderheid van de ondernemers

vertegenwoordigen, doet niet ter zake. Het lijkt op het sociaal overleg zoals dat landelijk wordt gevoerd. De vakbonden vertegenwoordigen maar een minderheid van de werknemers, maar de afspraken die ze maken, zijn voor iedereen bindend. Je moet het doen met de structuren die er zijn. In Westvoorne is de balans in dat opzicht goed. Er zijn niet heel veel georganiseerde verbanden, maar voor zover ze er wel zijn, steunen ze de komst van het fonds. LTO, in discussies elders in het land vaak een zeer kritische partij, steunt in Westvoorne de plannen

- *De plannen moeten uitvoerbaar zijn.* Het feit dat er al 40 fondsen functioneren, wijst uit dat het concept werkt. Een belangrijke voorwaarde ter plekke is dat er genoeg mensen zijn die de schouders er onder willen zetten. Dat is bij de voorbereiding van een fonds vaak een onderbelicht punt. Er wordt actief gezocht naar tegenspraak – en de raad wil dat ook terugzien. Maar voor de langere termijn is het belangrijker dat er tijdens de voorbereiding van een fonds zicht komt op een groep van enthousiaste uitvoerders. In Westvoorne gaat het om een kleine groep ondernemers die zich actief wil inzetten voor het fonds. Het kan beginnen in een kleine groep, er moet na verloop van tijd wel zicht zijn op bredere steun en inzet
- *Er moet volgens de beginselen van behoorlijk bestuur gewerkt zijn.* Het gaat dan om transparantie, tijdigheid, mogelijkheid tot tegenspraak, responsiviteit ten opzichte van kritiek. Dat proces is in Westvoorne naar behoren verlopen. Er zal altijd kritiek zijn – te weinig informatie, te weinig communicatie, enzovoort – maar iedereen die in redelijkheid is bij Westvoorne had kunnen weten van de plannen en heeft gespreksmogelijkheden gehad
- *Er moet geen majeure ballast vanuit een reeds bestaand probleem of conflict worden meegenomen.* Het fonds is een nieuwe start, hypotheek vanuit oude situaties belemmeren de effectiviteit van het instrument. Er is een voorbeeld van een fusiegemeente, waar onopgelost wantrouwen van het platteland tegenover de stedelijke kern op het nieuwe ondernemersfonds wordt geprojecteerd. Dat wantrouwen heeft niets met het fonds te maken, maar het vormt wel een hypotheek die een voorspoedige start belemmert.

De discussie is in Westvoorne vrij gelijkmatig verlopen. Steun bij de georganiseerden, geen steun bij de niet-georganiseerden, dat is een van elders bekend beeld. De conclusie is vrij eenvoudig. Wanneer de raad kiest voor de 'veiligheid' van het BIZ-kader en koppen wil tellen, dan gaat het fonds er niet komen. En ook geen BIZ trouwens, dan gebeurt er voorlopig niets.

Wanneer de raad de eigen verantwoordelijkheid neemt, dan ligt er op de eerste vier aspecten van dit afwegingskader een verdedigbaar verhaal. Dus inclusief de waarschijnlijkheid dat, als het fonds er eenmaal is, het ook een succes kan worden. De uitzondering is het laatste aspect. De start van het fonds wordt doorkruist door onvrede van de grootste sector in de gemeente, de recreatiebedrijven, over iets heel anders dan het fonds. Je kunt een nieuw fonds in redelijkheid niet van start laten gaan met deze aap op de schouder.

De weerstand vanuit de recreatiebedrijven is wezenlijk anders dan die van andere critici. De andere critici zijn gewoon tegen of zien geen verantwoordelijkheid voor hun omgeving (de Catharina Stichting is daar een uitzondering op, die heeft terecht aandacht gevraagd voor wat ze al doen in de Westvoornse gemeenschap). De recreatiebedrijven handelen vanuit een principiële instemming met

een gezamenlijke verantwoordelijkheid, maar ook vanuit een historische verknooptheid met de toeristenbelasting. We kenen dat probleem elders uit het land en het vraagt om een perspectief.

Het lijkt niet opportuun om de raad te vragen om het fonds mogelijk te maken tegen de weerstand van de recreatiebedrijven in. Het zou betekenen dat het fonds van start moet gaan terwijl de beeldbepalende sector niet wil participeren. Dat wordt een 'up hill battle' voor het nieuwe bestuur.

Twee slopopmerkingen.

1. Er zitten in het draagvlak voor het fonds gaten. Dat zit in de not-for-profit, dat zit in de kern Rockanje, dat zit bij de niet-georganiseerden en het draagvlak is wat gebrekkig bij de bedrijventerreinen. Bovendien hebben we veel aandacht gegeven aan de situatie van de recreatiebedrijven. De vraag is hoe je dat moet wegen. Lokaal kan het gebrek aan draagvlak als een last ervaren worden. Maar als we kijken naar de ervaringen van andere fondsen hoeft dat niet het geval te zijn. Een nieuw fonds start altijd als innovatie. En innovaties zijn zaken van minderheden. In het overgrote deel van de gevallen komt er na besluitvorming van de raad over de komst van een fonds alsnog brede acceptatie op grond van resultaten.
2. De enige manier waarop deze situatie beslecht kan worden is met een besluit. De afweging zou kunnen zijn om dat besluit een jaar uit te stellen. Het dossier van de recreatiebedrijven is groot en complex en valt buiten de reguliere draagvlak-problematiek. Mocht het recreatiedossier in beweging komen, dan kan ook het Ondernemersfonds weer terug op de agenda. Een laatste afweging kan zijn dat ook in de buurgemeenten op het eiland gesproken wordt over fondsvorming. De toeristische sector en landbouw hebben al aangegeven eigenlijk te willen praten over een eilandbreed fonds. Daarvoor is natuurlijk nodig dat ook in de buurgemeenten een discussie op gang komt. Mocht dat het geval zijn dan krijgt de discussie in Westvoorne weer een hele nieuwe dynamiek.

Bijlage: Overzicht van de bijeenkomsten, gevoerde gesprekken en ontvangen reacties

Openbare bijeenkomst

Op donderdag 2 juni heeft een openbare informatiebijeenkomst plaatsgevonden over het ondernemersfonds in Hotel 't Wapen van Marion. Alle ondernemers zijn per brief uitgenodigd voor deze avond. Bovendien is de avond goed aangekondigd in de lokale media, binnen ondernemerskringen door de OPW en via de gemeentelijke berichten. Circa 50 ondernemers waren aanwezig en hebben bijgedragen aan de gespreksvorming over nut en noodzaak van een fonds. Gedurende de avond zijn veel kritische vragen gesteld over de werking van het fonds. Maar al met al konden de plannen voor een ondernemersfonds rekenen op een positief ontvangst bij de aanwezigen.

Sectorale / gebiedsgerichte bijeenkomsten

De volgende bijeenkomsten met sectorale of gebiedsgerichte vertegenwoordigers zijn de afgelopen periode gehouden:

- Op 12 mei is gesproken met twee vertegenwoordigers van LTO Voorne-Putten
- Op 13 mei is gesproken met twee vertegenwoordigers van Cultevo
- Op 13 mei heeft een sessie plaatsgevonden met de bedrijven gevestigd op de Pinnepot en de Moolhoek
- Op 23 mei is gesproken met de voorzitter van Probaro
- Op 26 mei heeft een gesprek plaatsgevonden met diverse recreatie-ondernemers, waaronder o.a. Molecaten
- Op 26 mei is gesproken met diverse winkeliers uit beide kernen (met name Oostvoorne)
- Op 26 mei heeft een aangekondigde bijeenkomst met de not for profit plaatsgevonden
- Op 5 juli heeft een vervolggesprek plaatsgevonden met diverse ondernemers uit de recreatieve sector

De resultaten van deze bijeenkomsten zijn verwerkt in hoofdstuk 7 van deze notitie.

Binnengekomen reacties

Buiten de gesprekken om hebben enkele ondernemers zich gemeld met een individuele reactie richting de initiatiefnemers.

- De Catharinastichting heeft laten weten kritisch te staan tegenover de komst van een ondernemersfonds. Zij werken met zeer krappe budgetten en willen de ontvangen middelen maximaal inzetten voor zorgverlening aan de cliënten. Een bijdrage aan het ondernemersfonds betekent een bezuiniging op één of meerdere diensten van de stichting. De stichting zou tussen de 900 en 1.000 euro bijdragen aan het fonds.
- Loonbedrijf Groeneveld heeft aangegeven het voorstel voor de komst van een ondernemersfonds niet te ondersteunen
- Molecaten heeft per brief laten weten geen voorstander te zijn van de komst van een ondernemersfonds. De ervaringen met de toeristenbelasting en de opzet van een regionale marketingorganisatie spelen hierbij ook een rol. Een gesprek met de eigenaar van Molecaten staat gepland in september.

Bilaterale gesprekken

Op aanvraag zijn er diverse bilaterale gesprekken gevoerd met ondernemers door de initiatiefnemers. De resultaten van deze gesprekken zijn in het zevende hoofdstuk ingevoegd.